

Druh Stanisław Jan Biega

Rysunek 1. Dr Stanisław Biega (źr. „Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s. 1).

Stanisław Biega urodził się w 13.12.1862 r. w Sanoku, jako syn sanockiego urzędnika Jana Biega oraz Antoniny Czekańskiej. Miał czworo przyrodniego rodzeństwa z pierwszego małżeństwa ojca z Amalią Bobrowską: Henryka (ur. 1844, kanonik, rektor seminarium duchownego w Przemyślu), Leopolda (ur. 1848, nauczyciel), Władysława (ur. 1850, nauczyciel, dyrektor szkoły w Dynowie) i Amalię (ur. 1855)¹.

Jadwiga - Bolesław - Maria - Stanisław
Biega family - Sanok 1900

Rysunek 2. Żona i dzieci Stanisława Biega. (źr. www.biega.com)

Stanisław Biega ukończył w 1882 r. Gimnazjum w Przemyślu², następnie studia na wydziale prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

W 1889 r. ożenił się z Marią Baumann³, z którą miał troje dzieci: Jadwigę (ur. 1891), Stanisława (ur. 1893) i Bolesława (1896)⁴.

¹ Genealogia Biegów (źr. www.biega.com).

² Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny 1894, s. 141.

³ Akta stanu cywilnego parafii Przemienienia Pańskiego w Sanoku.

⁴ Wspomnienia Bolesława Józefa Biega (dyktowane na taśmie w latach 1973-1975 w Chicago), s.2.

Stanisław Biega pełnił funkcję komisarza skarbowego najpierw w Sanoku, potem w Kołomyi. W 1904 r. został przeniesiony na własną prośbę w stan spoczynku. We wspomnieniach pośmiertnych zamieszczonych w „Sokole Polskim”, wychodzącym w Pittsburghu, czytamy:

Biega family - 1920 in Warsaw Jadwiga - Stanisław jr. - Bolesław - Stanisław sr.
Rysunek 3. Stanisław Biega z dziećmi. (źr. www.biega.com).

Bogatą i żywą musiała być indywidualność, która w wieku męskim miała odwagę porzucić dotychczasowe stanowisko w hierarchii urzędniczej, zabezpieczony i spokojny byt, emeryturę, aby pogrążyć się w wirze pracy społecznej i politycznej. W wąskim życiu stanu urzędniczego dawnej Galicji, fakt taki był wykroczeniem przeciwko utartym poglądom i wyżłobionemu prądowi. Bo też silną indywidualnością, wyrastającą wysoko ponad zwykły poziom, był Stanisław Biega⁵.

Stanisław Biega całe swoje życie poświęcił działalności społeczno-politycznej. Był działaczem Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego oraz Towarzystwa Szkoły Ludowej w Kołomyi i Sanoku. (...) *Dziecko Podkarpacia, syn włościański od wczesnej młodości przyłgnął do ludzi oddanych sprawie narodowej i służył dzielnie przez całe życie dziełu wyzwolenia Ojczyzny (...)*⁶.

Przede wszystkim jednak, Biega oddał się Sokolstwu. Już podczas studiów wstąpił w szeregi „Sokoła”. Był jednym z założycieli Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku. Na I Walnym Zgromadzeniu Towarzystwa w dniu 28 czerwca 1889 r. został wybrany do Zarządu. Pełnił funkcję nauczyciela gimnastyki i bibliotekarza⁷. Był bardzo zaangażowany w sprawy ćwiczeń fizycznych i wspierał wszystkie inicjatywy sportowe. Biega kierował utworzoną w 1893 r. przy sanockim gnieździe szkołą szermierki⁸. W tym samym roku w Sanoku czyniono starania o utworzenie szkoły jazdy na kole, a zorganizowany

⁵„Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s.10.

⁶„Zorza : pismo narodowe ilustrowane dla wszystkich”. R. 58, 1923, nr 17, s. 207.

⁷Sprawozdanie z czynności Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku od założenia do 30 września 1890; T. Mięgisz, *Zarys historii Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku: w 50 letnią rocznicę jego istnienia*, Sanok 1939, s. 39; „Przewodnik Gimnastyczny „Sokół” 1891, nr 2, s.14; B. Filipczak, *Wyjątki z Zarysu historii Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku w 50-letnią rocznicę jego istnienia-historii napisanej przez Tadeusza Mięgisza, sanoczanina, profesora gimnazjalnego*, k. 90; *Księga pamiątkowa ku uczczeniu dwudziestej piątej rocznicy założenia Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” we Lwowie*, Lwów 1892, s.125-127.

⁸Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” od 1 października 1892-30 września 1893; *Przewodnik Gimnastyczny „Sokół”* 1893, nr 4, s. 44.

kurs kolarski cieszył się dużym powodzeniem⁹. W 1898 r. dla oddziału wioślarskiego zbudowano pływalnię¹⁰. Jesienią 1900 r. otwarto ponownie¹¹ szkołę dla dziewcząt i chłopców oraz starszej młodzieży¹². W sali Towarzystwa odbywały się również ćwiczenia uczniów szkoły wydziałowej męskiej¹³ oraz młodzieży gimnazjalnej¹⁴. W ćwiczeniach gimnastycznych brali udział także uczniowie szkoły ludowej¹⁵. W 1901 r. wprowadzono ćwiczenia oddziału druhow starszych tj. od 40 roku do 60 roku życia stosowanie do wymogów fizjologii gimnastyki¹⁶. Druhowie ćwiczyli dwa razy tygodniowo pod kierunkiem instruktorów Mariana Szajny i Władysława Sygnarskiego¹⁷. Na Walnym Zgromadzeniu „Sokoła” w Sanoku 12 marca 1910 r. Stanisław Biega i Karol Zaleski wystąpili z apelem o podjęcie przez członków systematycznych ćwiczeń gimnastycznych, poddając jednocześnie działalność gniazda ostrej krytyce. Podczas specjalnego posiedzenia Wydziału oraz zaproszonych delegatów gniazd z Leska, Ustrzyk, Zagórza, Rymanowa, Brzozowa, w dniu 4 listopada 1911 r. Biega poruszał tematy ożywienia pracy „Sokoła”, zwiększenia ćwiczeń i liczby ćwiczących, organizowania młodzieży w skauting, sokolej akcji oświatowej i propagandowej oraz wyraźnego skryształizowania ideologii sokolej w duchu niepodległości.

Biega był współtwórcą Stałych Drużyn Sokolich oraz gorącym orędownikiem skautingu polskiego¹⁸. Informacje o nowej angielskiej metodzie wychowawczej opracowanej przez gen. Sir Roberta S.S. Baden-Powella trafiły na grunt polski w 1909 r. za pośrednictwem prasy warszawskiej i lwowskiej. Stanisław Biega przekazał oficerowi zarzewiackiego Polskiego Związku Wojskowego Mieczysławowi Neugebauerowi egzemplarz książki „Skauting dla chłopców”¹⁹.

Biega sprawował również funkcję bibliotekarza w sanockim „Sokole”. Biblioteka założona została już w 1889 r. i posiadała początkowo tylko kilka podręczników

---

⁹ Sprawozdanie... od 1 października 1892-30 września 1893; Sprawozdanie z czynności Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku za okres od 1 października 1893 do 30 września 1894 r.; „Gazeta Sanocka” 1895, nr 10, s. 3; „Gazeta Sanocka” 1895, nr 12, s. 3; Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku za rok administracyjny 1899.

¹⁰ Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku za rok administracyjny 1898.

¹¹ Utworzona w 1898 r., w tym samym roku zamknięta z powodu niskiej frekwencji.

¹² Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku za rok administracyjny 1900.

¹³ Sprawozdanie z czynności Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku za rok 1906.

¹⁴ Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku za rok administracyjny 1909; PG „Sokół” 1901, nr 12, s.103.

¹⁵ PG „Sokół” 1901, nr 12, s.103.

¹⁶ PG „Sokół” 1901, nr 5, s. 39.

¹⁷ PG „Sokół” 1903, nr 1, s.6.

¹⁸ „Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s.3.

¹⁹ T. Katafiasz, *Czyn niepodległościowy polskiego skautingu w latach I wojny światowej*, „Słupskie Studia Historyczne” 2009, nr 15, s.115.

gimnastycznych i prenumerowała miesięczniki: „Przewodnik Gimnastyczny” i „Przewodnik Higieniczny”. Ogółem liczyła 14 tomów²⁰.

Biega reprezentował sanockie gniazdo podczas licznych uroczystości²¹, min. podczas I Zlotu we Lwowie w 1892 r. z okazji 25-lecia swej działalności²².

W 1902 r. Stanisław Biega został wybrany zastępcą prezesa sanockiego gniazda. Wchodził również w skład Komisji Budowy Sokolni w Sanoku²³.

Z chwilą powstania Związku Polskich Towarzystw Gimnastycznych Sokolich w Austrii (1892), Sanok stał się samodzielnym gniazdem i należał do IV okręgu przemyskiego. Sanockim delegatem Związku został Stanisław Biega²⁴.

Biega był jednym z inicjatorów i twórców Zlotu Grunwaldzkiego w Krakowie w 1910 r.²⁵. Syn Biegi wspominał to wydarzenie: (...) *Pierwsze, większe ważniejsze przeżycie moje, miało miejsce w lipcu 1910 r. (...) obchód 500-lecia zwycięstwa pod Grunwaldem (...). W przygotowaniu tego obchodu dużą rolę odegrał właśnie „Sokół”. Czoło pochodu formowała kilkutysięczna kolumna „Sokoła”, barwna w strojach sokolich, na czele której szły władze naczelne „Sokoła”, wśród których był oczywiście mój ojciec (...)*²⁶.

Stanisław Biega przeniósł się do Lwowa, aby tam skupić się na działalności społeczno-politycznej²⁷. Syn wspomina wielkie zaangażowanie ojca w sprawy sokolstwa (...) *dla ojca wyjazd do Lwowa na pewno był w projekcie od dłuższego czasu. Po pierwsze miał ambicje, żeby odegrać większą rolę w organizacji „Sokoła”. Centrala była we Lwowie. Po drugie, miał ambicje polityczne (...)*²⁸.

Stanisław Biega przyjaźnił się z czołowymi działaczami Sokolstwa. Syn wspomina: (...) *Po skończonych wieczorowych zajęciach ci panowie często razem wychodzili na kolację, przy rozmowach tam troszkę odpoczywali, także dyskutowali swoje plany i zamiary. Chodzili do starej, znanej restauracji, położonej za Rynkiem Łukowskim, mieli tam swój stały stół i byli tam stałymi klientami. Prowadzono tam rozmowy na najróżniejsze tematy związane z organizacją. Ojciec, od czasu do czasu zabierał mnie tam. Miałem więc możliwość przysłuchiwania się tym rozmowom (...). Tam poznałem kapitana w stanie spoczynku (...)*

---

²⁰ Sprawozdanie z czynności Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Sanoku od założenia do 30 września 1890.

²¹ Sprawozdanie...od założenia do 30 września 1890; *Księga pamiątkowa...*,s. 25-27.

²²PG „Sokół” 1893, nr 2, s. 17.

²³PG „Sokół” 1891, nr 12, s.101; PG „Sokół” 1893, nr 2, s. 17.

²⁴Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” od 1 października 1892-30 września 1893; PG „Sokół” 1893, nr 4, s. 44.

²⁵„Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s.2.

²⁶ Wspomnienia Bolesława Józefa Biegi (dyktowane na taśmie w latach 1973-1975 w Chicago), s.11.

²⁷„Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s.2.

²⁸ Wspomnienia Bolesława Józefa Biegi..., s.6.

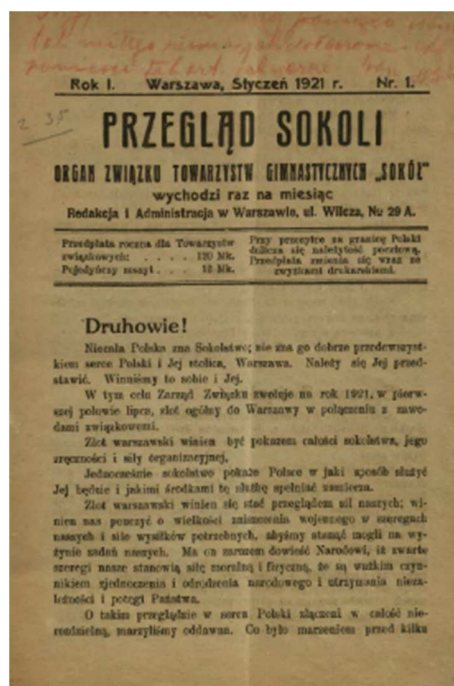
*Józefa Hallera. Był to człowiek młody, energiczny (...) współpracował z Przewodnictwem „Sokoła”, i mając wojskowe fachowe przygotowanie kierował wyszkoleniem instruktorów (...). Też go widywałem kilka razy u nas w domu, gdzie przychodził na rozmaite rozmowy i narady z moim ojcem (...)*²⁹.

Stanisław Biega był bardzo zaangażowany w politykę, miał duży wkład w ugruntowanie idei wszechpolskich w „Sokole”³⁰. Wśród pierwszych członków przyjętych do Ligi Narodowej z terenu Galicji znalazła się grupa wybitnych działaczy sokolich. W 1900 r. do Ligi weszli Stanisław Biega,

Stanisław Rowiński, Leonard Tarnawski i Władysław Turski³¹. Stanisław Grabski podkreślał, że *na czele ligowej pracy w „Sokole” stał Stanisław Biega. Był on jednym z pierwszych Galicjan, którzy przystąpili do Ligi. Ale już wcześniej był zapalonym propagatorem i organizatorem Sokolstwa w Galicji Wschodniej i Środkowej (...). Poza pracą ligową i sokolską nie miał on innej treści życia. Oddał się jej całkowicie w służbę. Nikt też bodaj nie pozyskał dla Ligi tylu prowincjonalnych działaczy*³².

Biega należał do twórców i pierwszych organizatorów Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego³³.

*(...) Był wszędzie, aby naocznie wszystko zobaczyć. Szukał jednostek i na nich opierał swą pracę. Pozostawiał swobodę czynu. Kładł wagę na organizację inteligencji i mieszczaństwa, a przez nie organizował wieś. Znał cały kraj, ale też nie było w Galicji wybitniejszej jednostki, z którą by się Biega w pracy nie zetknął*³⁴.

Rysunek 2. „Przegląd Sokoli” 1921, nr 1 (styczeń).
(źr. Małopolska Biblioteka Cyfrowa).

²⁹Ibidem, s.19.

³⁰J. Snopko, *Oblicze ideowo-polityczne „Sokoła” galicyjskiego w latach 1867-1914*, „Kwartalnik Historyczny” R. 99, nr 4 (1992), s. 44-45; Cz. Majorek, A. Meissner, *Myśl edukacyjna w Galicji 1772-1918: ciągłość i zmiana*, Rzeszów, 1996, s. 106.

³¹J. Snopko, s. 44.

³²J. Snopko, s.45; S. Kozicki, *Historia Ligi Narodowej: okres 1882-1907*, „Myśl Polska” 1964, s. 175.

³³A. Wątor, *Narodowa Demokracja w Galicji do 1918 roku*, Szczecin, 2002, s.111.

³⁴„Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s.11.

Biega przez wiele lat pracował jako dziennikarz. W latach 1905-1915 był członkiem redakcji „Słowa Polskiego”. Periodyk, pełnił funkcję jednego z czołowych organów prasowych obozu narodowego³⁵. Pismo powstało z inicjatywy Tadeusza Romanowicza i Tadeusza Rutowskiego tzw. demokratów galicyjskich, ale w 1902 roku zostało przejęte przez narodową demokrację³⁶. Pismo to odegrało znaczną rolę w procesie kształtowania partii politycznej oraz rozwoju myśli narodowej. W latach 1909-1914 Biega był redaktorem Przewodnika Gimnastycznego „Sokół”³⁷. Zapoczątkował wydawanie „Przeglądu Sokolego” centralnego organu sokolego w Warszawie (od 1921)³⁸. Pismo wychodziło do marca 1924 r. Od kwietnia 1924 r. na mocy porozumienia z Dzielnicą Małopolską, jej organ Przewodnik Gimnastyczny „Sokół” stał się organem Związku. Wydawnictwo zostało przeniesione do Warszawy i przeszło na własność Związku³⁹.

Stanisław Biega, publisher and editor of "Sokół" magazine on left, and Filibert Czajkowski, delegates of the Polish "Sokół" movement, attended the "Sokół" Convention in Pittsburgh in 1912

Rysunek 3. Stanisław Biega w Ameryce. (źr. www.biega.com).

Stanisław Biega był zaangażowany w sprawy „Sokoła” w Ameryce, popierał organizację związaną ze Związkiem Narodowym Polskim, a odcinał się od tzw. „secesjonistów” z Nowego Jorku⁴⁰.

Z inicjatywy Związku Sokołów Polskich w Ameryce doszło do zwołania, w grudniu 1912 r. w Pittsburghu, zjazdu wszystkich najważniejszych organizacji polskich w Stanach Zjednoczonych. Stanisław Biega reprezentował Sokolstwo. Na zjeździe zapadła uchwała o utworzeniu Komitetu Obrony Narodowej (KON), który miał wesprzeć finansowo Polski Skarb Wojskowy⁴¹.

W chwili wybuchu I wojny światowej członkowie Stałych Drużyn Sokolich z Galicji Wschodniej i Środkowej zasilili w większości Legion Wschodni, tworzony we Lwowie. Syn

³⁵Prasa lwowska w dwudziestoleciu międzywojennym : próba bibliografii, Kraków, 1994, s. 77.

³⁶E. Wójcik, *Organizacja i działalność lwowskiej Spółki Wydawniczej „Słowa Polskiego” (1895–1938)*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2014, z.1 (33), s.55.

³⁷„Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s.3.

³⁸„Sokół Małopolski” 1932, nr 1-2, s. 7-8.

³⁹M. Terech, *Zarys Dziejów Sokolstwa Polskiego*, Warszawa:Związek Towarzystw Gimnastycznych "Sokół" w Polsce,[1932],s.33.

⁴⁰*Dzieje najnowsze*, Tom 23, Łódź 1991, s. 114.

⁴¹J. Szczepański, *Polonia amerykańska w walce o niepodległość Polski*, „Niepodległość i Pamięć” 2011, nr 18/3-4, s.52.

Biegi wspomina: (...) *do kontaktu z komendą Legionu Wschodniego kierownictwo wyznaczyło hrabiego Aleksandra Skarbka i mojego ojca (...)*⁴². Stanisław Biega był przeciwnikiem tworzenia legionów u boku państw centralnych, w dużym stopniu przyczynił się do rozwiązania Legionu Wschodniego⁴³.

Decyzja o rozwiązaniu Legionu Wschodniego zapadła w końcu sierpnia 1914 r. na zebraniu grupy Ligi Narodowej we Lwowie. Za rozbicie tej formacji obarczono winą nie tylko liderów Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego w Galicji, ale i władze „Sokoła”⁴⁴.

Po wybuchu I wojny światowej nastąpiła potężna fala uchodźstwa polskiego do Rosji. Już na początku wojny znaczna część ludności z terenów przyfrontowych została zmuszona do ewakuacji na wschód⁴⁵. W Kijowie w czasie wojny kolonia polska liczyła blisko 90 tysięcy osób⁴⁶. Biega był członkiem powstałej w 1915 r. Rady Okręgowej Kijowskiej⁴⁷, wspierał formowanie wojska polskiego oraz harcerstwo⁴⁸.

W sierpniu 1915 roku w Moskwie powołano Radę Zjazdów Polskich Organizacji Pomocy Ofiarom Wojny na czele z Aleksandrem Lednickim, której Biega był aktywnym członkiem⁴⁹. Działał również w Radzie Polskiej Zjednoczenia Międzypartyjnego w Rosji. Podczas całego pobytu na emigracji wspierał Sokolstwo, propagując zakładanie nowych gniazd⁵⁰.

W 1918 r. powrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie, poświęcając się odbudowie i zjednoczeniu Sokolstwa⁵¹.

Biega był delegatem „Sokoła” w Radzie do spraw Wychowania Fizycznego i Kultury Cieleśnej, organu opiniodawczego, doradczego i rzeczoznawczego ministerstwa zdrowia publicznego, powołanego 29 grudnia 1919 r.⁵². Biega uważał, że *jakkolwiek podejście*

---

⁴²Wspomnienia Bolesława Józefa Biegi..., s.25.

⁴³ W. Sikorski, *Listy Władysława Sikorskiego do Władysława L. Jaworskiego i Prezydium Naczelnego Komitetu Narodowego (1914-1919)*, Kraków 1987, s. 208; J. Rzepecki, *Sprawa Legionu Wschodniego 1914 roku*, Warszawa, 1966, s. 93.

⁴⁴ J. Snopko, s.54; J. Molenda, *Piłsudczycy a narodowi demokraci 1908-1918*, „Książka i Wiedza” 1980, s. 96; S. Aksamitek, *Generał Józef Haller: zarys biografii politycznej*, Katowice, 1989, s. 48.

⁴⁵K. Rędziński, *Z dziejów szkolnictwa polskiego na Ukrainie w latach 1914–1920*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie” 2005, Pedagogika 14, s.111.

⁴⁶Ibidem, s. 112.

⁴⁷ K. Rędziński, *Z dziejów szkolnictwa polskiego na Ukrainie w latach 1914–1920*, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 2005, Pedagogika 14, s.113.

⁴⁸„Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s. 12.

⁴⁹Ibidem, s. 113.

⁵⁰„Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s. 3.

⁵¹ „Ziemia Przemyska” 1923, nr 1, s. 1.

⁵² J. Wojtycza, *Przysposobienie wojskowe w odrodzonej Polsce do roku 1926*, Kraków, 2001, s. 23.

*skrajnie militarne nie jest pożądane, to jednak duch wojskowy powinien być młodzieży bliski*⁵³.

Biega jeszcze przed wojną wyznawał idee zjednoczenia Sokolstwa. Związki sokole na ziemiach polskich pod zaborami były ze sobą zawsze w ścisłym porozumieniu. Nasuwała się konieczność powołania wspólnego organu, scalającego działalność wszystkich związków. Wydział Związku we Lwowie 18 stycznia 1907 r. rozesłał do pozostałych trzech związków propozycję *utworzenia wspólnej Komisji, która by, nie istniejąc formalnie i prawnie, była jednak regulatorem życia sokolego, gdziekolwiek ono jest i rozwija się* i zwołania w tym celu zjazdu delegatów wszystkich związków do Krakowa w dniach 19 i 20 maja 1907 r. Dla utrzymania jedności trzy istniejące związki utworzyły organ nadrzędny tzw. Komisję Związków, zbierającą się w miarę potrzeb w Krakowie. Komisja działała w ścisłej konspiracji, gdyż ujawnienie groziło dużymi represjami, w związku z tym nie zachowały się żadne drukowane dokumenty z jej działalności. Stanisław Biega przechowywał spisywane odręcznie notatki z prac Komisji. Protokoły z posiedzeń były spisywane w ściśle ograniczonej liczbie egzemplarzy, po jednym dla każdego Związku, który po zaznajomieniu się z postanowieniami powziętymi na posiedzeniu, niszczył je⁵⁴. Regulamin nadał Komisji oficjalną nazwę Komisja Związków Sokolstwa Polskiego. Przyjęła się nazwa nieoficjalna: Komisja Porozumiewawcza Związków Sokolstwa Polskiego, tzw. Komisja Porozumiewawcza⁵⁵.

Z inicjatywy Stanisława Biega zwołany został do Warszawy na dzień 13 kwietnia 1919 r. zjazd delegatów wszystkich trzech związków. W Uchwale zdecydowano o połączeniu trzech związków z byłych zaborów. Prace nad zjednoczeniem powierzono Wydziałowi Międzyzwiązkowemu, w skład którego wchodziło po trzech przedstawicieli dotychczasowych związków pod przewodnictwem dr. Bernarda Chrzanowskiego⁵⁶.

Dnia 22 czerwca 1919 r. zebrali się w Warszawie delegaci związków sokolich wszystkich trzech zaborów, celem utworzenia jednego wspólnego Związku Polskich Towarzystw Gimnastycznych⁵⁷. Dnia 12 września 1919 r. odbyło się w Warszawie pod przewodnictwem dr. Bernarda Chrzanowskiego z Poznania kolejne posiedzenie Wydziału Międzyzwiązkowego gniazd sokolich, celem utworzenia jednego Związku⁵⁸.

---

⁵³Ibidem, s. 26.

⁵⁴M. Terech, *Mało znana karta dziejów Sokolstwa Polskiego*, Warszawa, 1938, s. 3.

⁵⁵M. Terech, *Mało znana...*, Warszawa, 1938, s.5.

⁵⁶PG „Sokół” 1920, nr 10/11, s. 34.

⁵⁷PG „Sokół” 1919, nr 6, s. 22.

⁵⁸PG „Sokół” 1919, nr 10, s. 44.

12 października 1919 r. Wydział Międzyzwiązkowy zatwierdził przygotowane statuty, a Sekretariat miał zająć się doprowadzeniem do legalizacji organizacji przez władze⁵⁹.

Zgodnie z postanowieniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 29 listopada 1920 r. Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce został wpisany do rejestru stowarzyszeń i związków⁶⁰.

Wydział Międzyzwiązkowy przekształcił się w Zarząd Związku, z prezesem Bernardem Chrzanowskim na czele i wiceprezesami Stanisławem Biegą⁶¹ i Kazimierzem Czarnikiem. Z tej okazji dnia 11 grudnia 1920 r. w sali Warszawskiego Towarzystwa Wioślarskiego odbyła się uroczysta Akademia, w której poza członkami „Sokoła” wzięli liczny udział przedstawiciele władz państwowych i wojskowych oraz delegaci stowarzyszeń sportowych i społecznych. Stanisław Biega wygłosił przemówienie: „O konieczności zrozumienia przez społeczeństwo potrzeby wychowania cielesnego i o poparciu, jakiego „Sokół” ma prawo spodziewać się od tegoż społeczeństwa”⁶².

Pierwsze wystąpienie Związku miało miejsce na Zlocie gimnastyków francuskich w Lille w 1921 r. W skład Delegacji weszli Stanisław Biega, Edward Kubalski oraz dwóch członków VII Dzielnicy⁶³.

Dnia 18 lutego 1923 r. odbył się w Warszawie pierwszy Zjazd delegatów wszystkich okręgów, na którym uchwalono założyć tzw. Złotą Księgę Sokolstwa, w której uwiecznione miały być nazwiska druhow, którzy długoletnią pracą przyczynili się do rozwoju idei sokolej. W Księdze tej umieszczono z okazji Jubileuszu Sokoła-Macierzy nazwiska czołowych działaczy: Żukotyńskiego, Goltentała, Dobrzańskiego, Romanowicza, Durskiego, Cenara, Krówczyńskiego i Fiszera. Uchwalono wpisać do Księgi również nazwiska zasłużonych druhow: Bernarda Chrzanowskiego oraz Stanisława Biegi⁶⁴.

Stanisław Biega zmarł 19 kwietnia 1923 r. Pochowany został na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie. Na jego pogrzebie przemawiał m.in. ks. poseł Marcełi Nowakowski i poseł Stanisław Rymar⁶⁵. (...) *zmarł ten, który był duszą Sokolstwa polskiego, jego organizatorem i kierownikiem w zmienionych po zdobyciu niepodległości warunkach istnienia, który jego odrodzeniu i rozwojowi wszystkie swe siły ofiarnie poświęcał (...)*⁶⁶.

---

⁵⁹ „Sokół Małopolski”, 1932, nr 1-2, s. 7-8.

⁶⁰ PG „Sokół” 1921, nr 1/2, s. 6.

⁶¹ PG „Sokół” 1926, nr 2, s.1.

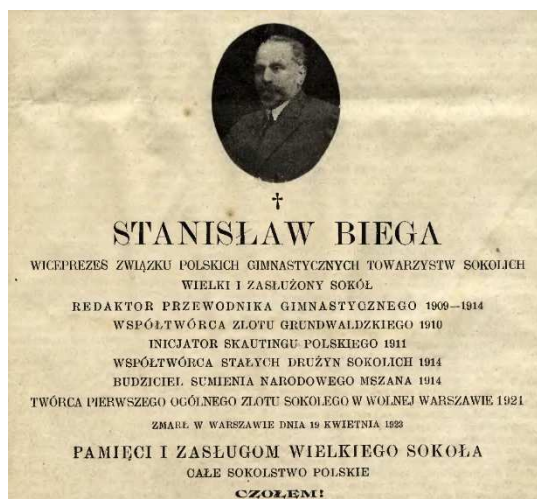
⁶² „Przegląd Sokoli”, 1921, nr 1, s.15.

⁶³ M. Terech, *Zarys...*, s.36.

⁶⁴ PG „Sokół” 1923, nr 1-3, s.3.

⁶⁵ „Zorza: pismo narodowe ilustrowane dla wszystkich”. R. 58, 1923, nr 17, s.207; „Ziemia Przemyska” 1923, R. 9, nr 1-4 (maj), s. 4.

⁶⁶ „Przegląd Sokoli” 1923, nr 1-6, s.1.

Rysunek 4. Nekrolog Stanisława Biega (PG „Sokół” 1923, nr. 4, 5, s. 1.)

(...) Sokolstwu poświęcał (...) cały niemal swój czas, o jego rozwoju stale myślał, nad jego rozpowszechnieniem i ugruntowaniem wytrwale pracował (...) I do ostatnich chwil swego życia, w ostatnich jeszcze godzinach przed śmiercią-Sokolstwu poświęca on wszystkie swe siły, z uszczerbkiem dla swych spraw osobistych i dla swego zdrowia⁶⁷.

Podczas posiedzenia Związkowego Wydziału Wychowania Cieleśnego w Warszawie w dniu 10 czerwca 1923 r. uczczono pamięć zmarłego druha Stanisława Biega *wiceprezesa Związku i długoletniego, wybitnego pracownika w Sokolstwie*⁶⁸.

W celu upamiętnienia działalności Stanisława Biega Zarząd Związku postanowił utworzyć fundusz wydawniczy jego imienia. Odsetki z funduszu przeznaczone miały być na wydawnictwa z dziedziny wychowania fizycznego, ze szczególnym uwzględnieniem wychowania fizycznego w Sokolstwie⁶⁹.

W dniu 25 listopada 1928 r. miała miejsce uroczystość poświęcenia pomnika na grobie Stanisława Biega. Uroczystość rozpoczęła się nabożeństwem żałobnym, odprawionym przez ks. Stefańskiego w Kościele św. Boromeusza na Powązkach. Wokół ołtarza stanęły delegacje trzech gniazd warszawskich ze sztandarami, rodzina ś.p. Biega, członkowie Przewodnictwa Związku Sokolstwa Polskiego, przyjaciele zmarłego oraz członkowie poszczególnych gniazd. Po skończonym nabożeństwie odbyło się uroczyste poświęcenie pomnika przez ks. prefekta Grudzińskiego. Imieniem Związku Sokolstwa Polskiego przemówił wiceprezes Terech, a następnie red. Zygmunt Wasilewski.

⁶⁷Ibidem, s.1-2.

⁶⁸PG "Sokół" 1923, nr 6,7 i 8, s. 21.

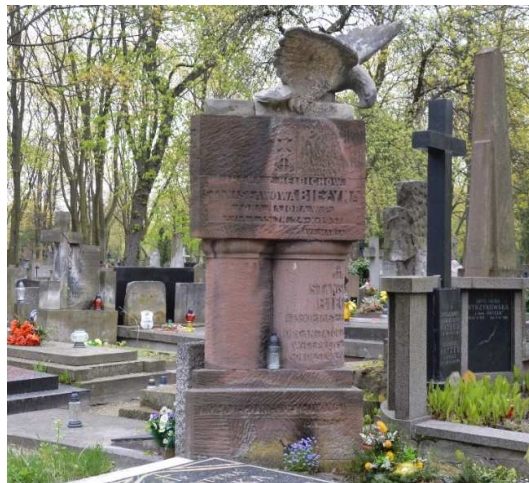
⁶⁹„Przegląd Sokoli" 1924, nr 2, s.18.

Pomnik nagrobny przedstawia sokoła z rozpiętymi skrzydłami do lotu. Łapy wsparte są na trzech kolumnach z piaskowca, symbolizujących złączone Sokolstwo Polskie z trzech dzielnic⁷⁰.

Pomnik na grobie ś. p. d-ha Stanisława Biegi.

Rysunek 7. Pomnik na grobie dh. Stanisława Biegi (Przewodnik Gimnastyczny „Sokół” 1928, nr 23, s. 268).

Rysunek 8. Grób dh. Stanisława Biegi na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

---

⁷⁰PG "Sokół" 1928, nr 23, s. 268.